

Тетяна Засекіна —

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, заступник директора з науково-експериментальної роботи Інституту педагогіки НАПН України, провідний науковий співробітник відділу інтеграції змісту загальної середньої освіти, м. Київ, Україна.

Коло наукових інтересів: теорія і методика навчання природничих предметів, інтеграція, зміст загальної середньої освіти, стандарти освіти. Автор більше 90 публікацій наукового, науково-методичного характеру, співавтор підручників і посібників з фізики і астрономії, інтегрованого курсу «Природничі науки».

e-mail: zasekina@ukr.net

<https://doi.org/10.32405/2411-1317-2019-2-53-65>

УДК 37.031

ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНИХ ПРЕДМЕТІВ НА ОСНОВІ КОМПОНЕНТІВ ОСВІТНІХ ГАЛУЗЕЙ ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ

У статті розглядаються підходи до формування змісту навчальних предметів для закладів загальної середньої освіти на основі аналізу нормативних документів та дидактичних підходів. Виявляються причини утруднень, що виникають на кожному з етапів та пропонуються шляхи їх подолання.

Ключові слова: зміст освіти, природнича освіта, державний стандарт освіти, освітня галузь, навчальний предмет.

Незважаючи, що основні теорії формування змісту шкільної освіти склалися ще в кінці XVIII - початку XIX ст., ця проблема є актуальною, оскільки зміст освіти визначається цілями і завданнями освіти на тому чи іншому етапі розвитку суспільства. Зміст шкільної освіти – своєрідна модель реалізації вимог суспільства до освіченості молодого покоління. В умовах постійних змін у житті суспільства, країни, нації ні в кого не викликає сумнівів потреба майже кардинально змінювати підходи до освіти в цілому, і до її змісту зокрема. З одного боку, важко відійти від минулого і сконцентруватися на майбутньому, з іншого – так само важко відкинути прийняті й укорінені норми радянського підходу до добору змісту освіти у школі, який переконував, що людина має володіти значним обсягом знань [8]. Так ще у 80-х роках XX ст. було створено теорію добору змісту на основі відображення всіх елементів соціального досвіду людства, обґрунтовано необхідність поєднання змісту як системи знань й інтелектуальних і практичних умінь і навичок.

У 1996 році в незалежній Україні вперше було прийнято “Концепцію державного стандарту загальної середньої освіти в Україні” з метою унормування системи показників про результати шкільної освіти та освіченість особи. У 1999 р. Законом України “Про загальну середню освіту” унормовано визначення державного стандарту загальної середньої освіти як документу, яким зведено норми і положення, що визначають державні вимоги до освіченості учнів і випускників шкіл на рівні початкової, базової і повної загальної середньої освіти та гарантії держави у її досягненні. Проте з тих часів і до цього часу існують проблеми формування змісту, які залишаються не вирішеними. Про це свідчать публікації науковців [2; 3; 6; 8],

20.04.2018 # 408. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/tipovi-osvitni-programi-dlya-2-11-klasiv> (data zvernennja: 10.05.2019).

8. Formuvannja zmistu profiljnogho navchannja: teoretyko-metodologichnyj aspekt : kol. monohrafija / avt. kol.: Gh. O. Vasjkivsjka, V. I. Kyzenko, S. V. Kosjanchuk, O. V. Baranovsjka, ta in. ; za nauk. red. d-ra ped. nauk Gh. O. Vasjkivsjkoi. Kyjiv : KONVI PRINT, 2018. 260 s.

Татьяна Засекина, кандидат педагогических наук, старший научный сотрудник, заместитель директора по научно-экспериментальной деятельности Института педагогики НАПН Украины, г. Киев, Украина

ФОРМИРОВАНИЕ СОДЕРЖАНИЯ УЧЕБНЫХ ПРЕДМЕТОВ НА ОСНОВЕ КОМПОНЕНТОВ ОБРАЗОВАНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОГО СТАНДАРТА

В статье рассматриваются подходы к формированию содержания учебных предметов для общеобразовательных учебных заведений на основе анализа нормативных документов и дидактических подходов. Анализируются причины затруднений, которые возникают на каждом из этапов формирования содержания образования и предлагаются пути их преодоления. Мы в настоящей статье рассматриваем вопрос содержания базового и полного общего среднего образования, процесс формирования которого осуществлялся на протяжении 2010-2017 годов.

Нормативным документом, регулирующим процесс формирования содержания образования и требования к его усвоению есть государственный стандарт образования, в котором государственные требования к уровню общеобразовательной подготовки учеников и базовый учебный план описаны за отраслями образования. На основе стандарта разрабатывается типовый учебный план, которым определяется перечень предметов и количество отведенного учебного времени на них.

Стандартом предусмотрено, что учебный предмет может реализовывать содержание отдельного или нескольких компонентов образовательной отрасли. В случае реализации нескольких компонентов - это может быть интегрированный курс или курс, построенный по модульному принципу, где каждый модуль реализует определенное стандартом содержание соответствующего компонента образовательной отрасли. Проведенный нами анализ государственного стандарта и учебных программ показал, что до этого времени существует традиционный перечень учебных предметов, который был определен еще в 90-х годах прошлого века. Разработчики учебных программ традиционно сосредоточены на предметном содержании и выходят с позиции, что учебный предмет - это дидактично обоснованная система знаний, умений и навыков, отобранных из соответствующей науки или искусства для изучения в учебном заведении, забывая при этом, что он должен в первую очередь реализовать задание и содержание образовательной отрасли государственного стандарта.

Особенное внимание в своем исследовании мы уделили анализу формирования содержания естественных предметов. Выявили, что учебные программы отдельных естественных предметов не полностью реализуют требования государственного стандарта. Эти проблемы, по нашему мнению, возникают из-за отсутствия целостного подхода к формированию содержания отрасли «Природоведение» вокруг сквозных общеестественных смысловых линий, структуризация его между двумя концентрами, описанию возможных вариантов реализации содержания отрасли в учебных предметах и курсах, четких рекомендаций относительно разработки учебных программ. Сделанные нами анализы станут полезными во время разработки нового государственного стандарта базового и полного общего среднего образования и новых образовательных программ.

Ключевые слова: содержание образования, естественное образование, государственный стандарт образования, образовательная отрасль, учебный предмет.

Tetiana Zasiiekina, Deputy Director for scientific and experimental activity of the Institute of Pedagogy of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

EDUCATIONAL SUBJECTS CONTENT FORMATION ON THE BASIS OF COMPONENTS OF EDUCATIONAL BRANCHES OF THE STATE STANDARD

The article deals with the approaches to the formation of the content of educational subjects for institutions of general secondary education on the basis of analysis of normative documents and didactic approaches. The causes of the difficulties that arise at each of the stages of the formation of the content of education are revealed and the ways of overcoming them are offered. In this article, we are dealing with the content of the basic and complete general secondary education, which was in the process of formation during 2010-2017.

The normative documents which regulate the formation of the content of education and the requirements for its assimilation are: the state standard of education, in which the state requirements for the level of general education of students and the basic curriculum are described according to the branches of education. Based on the standard, a typical curriculum is developed, which defines the list of subjects and the amount of time provided for their learning.

The standard stipulates that an educational subject can realize the content of one or several components of the educational branch. In the case of implementation of several components - this may be an integrated course or course, built on a modular principle, where each module implements the content of the corresponding component of the educational branch determined by the standard. The analysis, conducted by us, of the state standard and curricula showed that by this time there is a traditional list of educational subjects, which was determined in the 90's of the last century. The developers of curricula are traditionally focused on subject content and proceed from the position that subject is a didactically sound system of knowledge, skills and abilities selected from the corresponding science or art for studying at an educational institution, while forgetting that it should primarily realize the task and content of the educational branch of the state standard.

We paid special attention in our study for the analysis of the formation of the content of natural science subjects. We discovered that curricula of some natural science subjects not fully meet the requirements of the state standard. These problems, in our opinion, arise because of the lack of holistic approach to the formation of the content of the field "Natural Science" around the cross-cultural natural science content lines, structuring it between two concentrators, describing possible variants of implementing the content of the branch in educational subjects and courses, clear recommendations for building the curricula.

Our analyzes will be useful when developing a new state standard for basic and complete secondary education and new curricula.

Keywords: content of education, natural education, state standard of education, educational branch, educational subject.